

Hevesi Andrea

Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár Gyűjteményi és Helyismereti Osztály

ORCID:0000-0002-1608-6764

Régi könyvek, új olvasók – A Somogyi Könyvtár szabadegyeteme és a gyűjteménymenedzsment lehetőségei – Vázlatos helyzetjelentés

Absztrakt

A munkabeszámoló során szemléltetjük, hogy egy régi és ritkagyűjteménynek milyen lehetőségei vannak a népszerűsítésre, és hogyan próbálunk megfelelni a 21. századi kihívásoknak.

Kulcsszavak: program, régi könyv, különgyűjtemény, gyűjteménymenedzsment

Abstract

Old Books, New Readers.

In our work report we present the possibilities to promote our old and rare collection, on one hand, and expound how we try to meet the challenge of the 21st century, on the other hand.

Keywords: project, old and rare books, special collection, collection management

1. A Somogyi Könyvtár régikönyves gyűjteménye

A szegedi Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár Gyűjteményi és Helyismereti Osztályának munkatársaként e rövid módszertani beszámolóban azt szeretném bemutatni, hogy egy egyedülálló, de speciális helyzetű régikönyves gyűjtemény népszerűsítésére milyen eszközeink, módjaink lehetnek.

Célom, hogy a felvázolt tervekkel, a folyamatban lévő munkákkal, programokkal egy kevésbé ismert, ritkán látogatott gyűjteményt a méltó helyére tehessünk. Már előljáróban fontos hangsúlyoznunk, hogy az ismertett programok, feladatok megvalósulása folyamatban van, egyes elemeinek a megvalósítása azonban még el sem kezdődött. A bemutatandó, gyűjteménymenedzsmenttel kapcsolatos újítások négy éve, 2017-ben kezdődtek, s a jelenlegi tervek megvalósítása még legalább ugyanennyi időt vesz igénybe. Mindemellett azzal is számolnunk kell, hogy a világban bekövetkező (társadalmi, gazdasági) változások miatt folyamatosan átalakul a régikönyves programok befogadásának módja is (lásd például pandémia), így a tervek, a módszerek és a megvalósítás eszközei sem maradhatnak változatlanok.

A legfontosabb azonban, hogy egy méltatlanul keveset emlegetett gyűjteményt újra ismertté, elismertté, látogatottá, használttá tegyünk mind a tudományos életben, mind a (köz)oktatásban, s emellett ne hanyagoljuk el a turisztikai, bevétellel járó lehetőségeket sem. Ehhez a közönség széles rétegét kell tudnunk megszólítani, többféle módon és megközelítésben.

2. A Somogyi Könyvtár régikönyves gyűjteményének „speciális” helyzete

Az 1879-es nagy szegedi árvíz hatására Somogyi Károly esztergomi kanonok Szeged városának „örök és elidegeníthetetlen” tulajdonául ajánlotta fel 43701 kötetből álló könyvgyűjteményét.

Az 1883. október 16-án Ferenc József császár és magyar király által megnyitott könyvtár azonnal lelkes adományozókra talált, így a Somogyi-gyűjtemény a kurrens gyarapodás mellett régikönyves adományokkal, teljes hagyatékokkal, aukciós vásárlásokkal is bővült az idők során, s bővül a mai napig.

Az ősnymtatványok, RMK-, illetve RMNy-tételek, unikális példányok nagy száma ellenére fontos megjegyezni, hogy a Somogyi Könyvtár alapítása óta elsősorban városi könyvtár, amely a város polgárai számára szolgált. Ez a városi ellátási szerep egészült ki később megyei funkcióval, vagyis könyvtárunk 1973 óta Csongrád (ma Csongrád-Csanád) megye teljes könyvtári ellátásáért is felel. Nem tudományos könyvtár tehát, így nem (volt mindig) elsődleges cél a tudományos publikálás, a kutatók bevonása. Ennek ellenére a könyvtár működésének kezdete óta nyomon követhető, hogy minden igazgató igyekszik valamilyen szempontból kiemelni, segíteni, megőrizni, feltárni a régikönyves állományt is annak ellenére, hogy a könyvtár típusa miatt erre nincs minden esetben anyagi és/vagy humán erőforrás.

A könyvtár 1984-ben költözött át a Közművelődési palotából a Dóm téri „üvegpalotába”, ahol is központi helyen, a 3. emelet középpontjában, építészeti szempontból az épület „szívében” alakították ki az ún. emlékkönyvtárat. Itt kb. 10 ezer, mind állományvédelmi, mind vagyónvédelmi szempontból a legnagyobb biztonságot igénylő kötet kapott helyet. A külön zárral nyitható, riasztóval felszerelt helyiségben egy páncélszekrény is található. A régi és ritka könyvek őrzéséhez szükséges megfelelő, állandó hőmérsékletet és páratartalmat speciális berendezés biztosítja, amelyet rendszeresen karbantartanak. A műszerek által rögzített értékeket folyamatosan figyeljük, ellenőrizzük. Így a rongyból készült papírnak, a pergamennek és a savasodó, 19. századi papírnak sem esik baja. Az emlékkönyvtár bútorzata az eredeti, Juhász György asztalosmester (Juhász Gyula nagybátyja) által még a Dugonics téri épületbe (ma Rektori Hivatal) készített, s onnan a Kultúrpalotába is átköltöztetett polcrendszer.

E kivételes hely az utóbbi években fokozatosan nyílt meg az érdeklődők számára, s míg 10–15 évvel ezelőtt a Nobel-díjas tudósok, reprezentatív személyek, diplomaták kiváltsága volt a gyűjtemény megtekintése, addig mára már folyamatosan bővítjük a kört, és – az állományvédelmi előírások maximális betartásával – rendszeresen fogadunk csoportokat.

A reprezentatív bemutatók mellett a kutatók, a felsőoktatásban dolgozók és szemináriumi csoportjaik előtt is megnyitottuk kapuinkat. Emellett városi „közkönyvtárként” fontos szerepünk van a közoktatás támogatásában is, így egyre több középiskolai és általános iskolai felső tagozatos osztályt fogadunk. A turisztikai lehetőségek kiaknázására még bőven van lehetőség: a Tourinformmal közösen már meghirdetünk időpontokat az emlékkönyvtár megtekintésére. Összegezve látható tehát, hogy a Somogyi Könyvtárnak hiába van egyedülálló régikönyves gyűjteménye, megyei és városi funkciókat ellátó közművelődési könyvtárként egy egyetemi városban sokoldalúan kell megmutatni, alkalmazni, használni ezt a páratlan állományt. Nem lehetséges és nem is elégséges „csupán” tudományos könyvtárként gondolni a gyűjteményre.

A következőkben azt vázoljuk fel, hogy ennek a sokrétű használatnak, a népszerűsítésnek milyen módjai lehetnek, mi az, amit már véghez vittünk, melyek a folyamatban lévő fejlesztések és mik a további lehetőségek.

3. A régikönyves könyvtáros hétköznapijai – avagy az állandó, eddig is végzett munkák és az ebben rejlő újítási lehetőségek

A gyűjteménymenedzsment szempontjából rendkívül fontos a kapcsolati háló. Ha van egy értékes gyűjtemény, néhány lelkes kolléga, akkor megfelelő kapcsolatok létesítésével, fenntartásával csodák érhetők el. A következő alfejezetek szinte mindegyikében a kapcsolati tőke az egyik kulcsszó. Ha az intézmény valamely másik osztályán, más területen dolgozó kollégáival jól együttműködünk, ha más intézményekkel összehangoltan tudunk dolgozni, számíthatunk ránk és számíthatunk rájuk, ugyanez vonatkozik a sajtó képviselőire is, sőt, ha a vendégeinkkel olyan kapcsolatot alakítunk ki, amely hosszú távú együttműködést tesz lehetővé, akkor mindenképp sikeresnek mondható bármilyen, az állományt népszerűsíteni kívánó esemény, program vagy produktum.

3.1. Leltár, gyűjteménykezelés, katalogizálás

A régi szakrendi kötetek leltárát a Somogyi Könyvtárban a Feldolgozó- és Gyarapító Osztály munkatársai végzik, ők írják le a Corvina rendszerben a könyveket, és teszik láthatóvá a katalógusban. Mi azzal tudjuk a legtöbb segítséget nyújtani nekik, hogy bármilyen elgépelt, ki-egészítési lehetőséget (tárgyszó, possessor, kötésre vonatkozó információk stb.) észreveszünk, kérjük, hogy tüntessék fel ezeket az adatokat is. A gyűjteménymenedzsment szempontjából elsődleges és rendkívül fontos, hogy a nagyközönség által használt elektronikus katalógusban régi és ritka könyveink elérhetőek legyenek, mégpedig pontos, precíz leírással, hiszen csakis így lehet keresni a gyűjteményben.

3.2. Állományvédelem

A régi és ritka gyűjtemény gondozásának egyik, talán a legfontosabb feladata az érték- és állagmegőrzés, az állományvédelem. Nagy súlyt fektetünk a megfelelő hőmérséklet és páratartalom kialakítására, a kötetek folyamatos javítására, állapotuk ellenőrzésére. Az utóbbi évben egy NKA-s pályázatot is elnyertünk, és ez lehetővé tette három, könyvészeti értelemben is ritka és értékes kötet teljes restaurálását. Ezek között szerepelt könyvtárunk legrégebbi könyve, egy 1473-as kiadású *Historia scholastica* (COMESTOR, Petrus, *Historia scholastica*, Augsburg, 1473. Inc 1-es jelzettel), egy 1490-es kiadású *Legenda aurea* (Jacobus de VORAGINE, *Legenda aurea sanctorum...*, Basel, 1490. A Somogyi Könyvtár példányának jelzete: Inc 51.) és a *Vizsolyi Biblia* első kötete (*Szent Biblia, az az Istenec...* Vizsoly, 1590. A Somogyi Könyvtár példányának jelzete Inc 149.). A munkálatok dokumentálására pontos restaurálási napló készül, illusztrációkkal, anyagmintákkal, leírásokkal ellátva, amelyek már önmagukban is rendkívül látványosak. A nagy horderejű művészi munka mellett kötészetünkben nap mint nap javítanak a muzeális dokumentumokon kisebb töréseket, szakadásokat, készítenek bőrszíjakat az elszakadtak helyett, vagy csinálnak savmentes tékákat a pergamenkötések számára.

3.3. Könyvaukciók, árverések figyelése

A régi és ritka gyűjteményünket a könyvtár gyűjtőkörének megfelelően anyagi lehetőségekhez mérten folyamatosan bővítjük. Ez azt jelenti, hogy a mindennapi munkánk része az aukciós katalógusok, antikvár könyvek figyelése, a licitálások, vásárlások intézése.

3.4. Kiállítások

A Somogyi Könyvtár nyári nagy kiállításai több évtizedes múltra tekintenek vissza. A több hónapig látható kiállítás mindig a Szegedi Szabadtéri Játékok ideje alatt volt megtekinthető, az első előadás előtt nyílt meg a tárlat, és kora őszig tartott. Túl a szakmai előkészületeken – szakirodalom gyűjtése és olvasása a témában, a kiállítás megtervezése, installáció készítése, szövegezés stb. A régikönyves könyvtárosok feladata a kiadásokat finanszírozó pályázat megírása is. Korábban reprezentatív, képes katalógusok jelentek meg egy-egy nyári kiállításról, ám ilyenek az utóbbi években a megemelkedett költségek miatt nem készültek. Korábban Szőkefalvi-Nagy Erzsébet (2001; 2005; 2007; 2013) összeállításában jelent meg számos ilyen ismertető füzet, gyakorlatilag a Somogyi Könyvtár régikönyves gyűjteményének ezek szinte az egyedüli ismertetői¹.

Azóta leporellón mutatjuk be a kiállítás témáját és a legkiemelkedőbb könyveket. A megnyitó mindig ünnepélyes, ahol a sajtó is képviselteti magát. A kiállítást olyan kutató, szakember, ismert személy nyitja meg, akinek a munkássága szorosan kapcsolódik a tárlat témájához. Például a *400 év alatt a Föld körül – Útleírások, útkönyvek, országismertető, vándorkönyvek* című kiállításunk 2019. július 18. és október 2. között volt megtekinthető, és a kiállítás megnyitására a helyi Tourinform Iroda vezetőjét, Ács Szilviát kértük fel, aki a modern turisztika

¹ Néhány példa ezekből: „Hess Andrásról Landererig...” – Német hatások a magyar könyves kultúrában, Szeged, Somogyi Könyvtár, 2005.; „Ment-e a könyvek által a világ elébb” – A magyar könyves kultúra évszázadai, Szeged, Somogyi Könyvtár, 2001.; „Régi híres könyvtárak, régi híres könyvtárosok” – A Somogyi Könyvtár régi és ritka könyveinek tükrében, Szeged, Somogyi Könyvtár, 2007.; Cimélia – könyvkincsek, Régi és ritka könyvek a Somogyi Könyvtár gyűjteményében, Szeged, Somogyi Könyvtár, 2013.)

gyakorlati elemeivel rendkívül érdekesen tudta kiegészíteni az utazás történetét bemutató kiállítást². Ehhez a kiállításához újdonságként felnőtteknek, nagyobb gyermekeknek szóló QR-kódos, okostelefonnal kitölthető kvízt készítettünk. Ez azt jelenti, hogy minden tárló oldalán volt egy QR-kód, amelyet beolvastva egy, a tárló tartalmával kapcsolatos kérdést találtak a játékos kedvű látogatók. A kvízt kitöltve sorsoláson vettek részt, amely végén a szerencsések jutalma egy-egy könyv volt. Noha a kiállításokra fordítható anyagi források igen szerények, 2017 óta figyelünk arra, hogy a legkisebbek számára is berendezzünk egy foglalkoztatósarkot a kiállítás témájában. Ezt múzeumpedagógiai szakirodalmak olvasásával, a múzeumi „trendek” figyelésével igyekszünk változatossá tenni. Az elmúlt években volt például kifestő a *Schedel-krónikából*, kirakó Andersen egyik legkorábbi mesekönyvének címlapjából, vagy éppen földrajzi kvíz, amelynek megoldásához néhány metszet alapos megfigyelése volt szükséges.

3.6. Könyv-örökbefogadás

2003-ban indult útjára az a szép és nemes kezdeményezés, hogy Szeged város díszpolgára, illetve a Szegedért Alapítvány díjazottjai szimbolikusan örökbe fogadnak egy régi, ritka könyvet a Somogyi Könyvtárban³.

Erről az eseményről a helyi sajtó minden évben beszámol, ilyenkor a könyvtárunk muzeális értékű dokumentumai a hírek főszereplői lesznek. Számos örökbefogadó nem csupán szimbolikus értelemben támogatta az általa nagyra becsült kötetet, hanem anyagi támogatást is nyújtott a könyvtárnak gyarapításra, restaurálásra, ami jelentős segítség az Alapítványi Gyűjteménynek.

Ez adta az ötletet, hogy 2019-ben elindítsuk mecénásprogramunkat. A program lényege, hogy bárki, aki szeretné támogatni a kultúrát, a régi és ritka könyveket, egy jelképes összeg felajánlásával is örökbe fogadhat egy-egy kötetet az általunk előre megadott listáról választva. A különbség tehát annyi, hogy míg a város kitüntetettjeinek mi, könyvtárosok javasolunk a munkásságukhoz illő köteteket, amelyek közül ők választanak, addig a mecénások egy ajánlati listán jelölhetik meg a támogatni kívánt művet, de természetesen nekik is szívesen segítünk a döntésben. Évente két időpontban, tavasszal és ősszel vehetik át az oklevelüket és nézhetik meg ünnepélyes keretek között az általuk örökbe fogadott könyveket. A kezdő év igazán sikeres volt: a legelső alkalommal három örökbefogadónk volt, ősszel már nyolcan vettek részt az ünnepi eseményen. A kölcsönös kapcsolatok kialakítása és fenntartása által pedig az elmúlt két évben már kétszer is előfordult, hogy a neve elhallgatását kérő, egykori emlékkönyvtári előadónk, vendégünk több mint százezer forintos tétellel támogatta a restaurálási munkákat. Úgy gondolom, mindez jól mutatja a program sikerét.⁴

3.7. Csoportok fogadása turisztikai céllal

Az emlékkönyvtárban a pandémia alatt szünetelt a csoportok fogadása. Korábban a szegedi Tourinformmal közösen minden hónapban egy alkalommal szerveztünk vezetett látogatást az emlékkönyvtárba. Ezért a résztvevők belépőt fizetnek, így – bár szerényen – bevételt is termel a program. A közeljövőben ezeket az alkalmakat népszerűsíteni szeretnénk úgy, hogy tematikus bemutatókat hirdetünk meg, figyelemfelkeltő, aktuális beharangozóval. Így egy-egy lelkes látogató többször is el tud jönni, mert nem mindig ugyanaz a program várja majd.

A fent említett időpontokon és eseményeken kívül a Szabadtéri Játékokhoz kapcsolódva, a szabadtéri előadások napján is tartunk nyaranta bemutatót. A szegedi szabadtéri számos turistát vonz, s mivel a könyvtár közvetlenül a játékok helyszíne mellett található, igyekszünk megszólítani és bevonni a színházlátogató turistákat is.

² A kiállítás sajtóvisszhangjából: <https://szeged.hu/kepriport/2954/kiallitas-a-somogyi-konyvtarban-400-ev-alatt-a-fold-korul>; https://www.youtube.com/watch?v=iAdxFETxk_E; <https://szegedma.hu/2019/07/az-utikonyvek-torteneterol-nyilik-tarlat-a-somogyi-konyvtarban>. Utolsó letöltés: 2021. 09. 03.)

³ Az örökbefogadás lényege és az eddigi örökbefogadók névsora elérhető az alábbi linken: <http://www.sk-szeged.hu/orokbefogadas-es-mecenatura>. Utolsó letöltés: 2021. 09. 03.

⁴ A kidolgozott program teljes leírása, a könyvlista és a jelentkezés módja az alábbi linken érhető el: <http://www.sk-szeged.hu/mecenasok>. Utolsó letöltés: 2021. 09. 03.

Az emlékkönyvtár turisztikai célú látogatását nemes célokra is felajánlottuk már: két emlékkönyvtári bemutató bevételének az összegével egy daganatos gyermek gyógykezeléséhez járult hozzá intézményünk. A program sikeres lett, sokan eljöttek, és az intézmény egy nemes cél eléréséhez nyújtott támogatást.

3.8. Publikációk – új típusú kiadványok munkaterve

A Somogyi Könyvtár Gyűjteményi és Helyismereti Osztályának munkatársai folyamatosan jelentetnek meg tudományszerűsítő írásokat, recenziókat, tudományos publikációkat. (Elsősorban a *Szeged* folyóiratban, de rendszeresen publikálnak a kollégák a *Magyar Könyvszemlében*, a múzeum évkönyvében és egyéb, a szűkebb szakmájukat érintő szakmai folyóiratokban, konferencia- és tanulmánykötetekben.)

Komoly hiányosság azonban, hogy ez idáig nem született olyan kiadvány, amely a könyvtárunk alapítójával, Somogyi Károllyal monografikusan, a források feldolgozásával és közlésével együtt, részletesen foglalkozna, sem olyan hosszabb kötet, amely a régi és ritka könyveinket, értékeinket mutatná be. (Természetesen egy-egy kötettel számos tudós könyvtáros foglalkozott, sok publikáció született, s emellett rendkívül értékesek az évente megjelentetett kiállítási katalógusfüzetek is, de nagyobb terjedelmű reprezentatív kiadványa nincs a könyvtárnak ebben a témában.) Az elkövetkezendő években elsődleges célom egy olyan reprezentatív kiadvány elkészítése, amelynek az élén egy Somogyi Károlyról – a fennmaradt forrásértékű dokumentumok alapos átolvasásával – készült hosszabb tanulmány áll. Ezt követné számos, a gyűjteményben található könyvészeti ritkaság tudományos igényű bemutatása, jó minőségű, színes képanyaggal. Így a gazdagon illusztrált, szakmai szempontból hiánypótló kötet egyben egy reprezentatív, könyvtárunkat népszerűsítő kiadvány is lehetne.

Emellett el kell készítenünk könyvtárunk ősnymtatvány-katalógusát is. 2019-ben Rábai Krisztina már feldolgozta a MEI számára az ősnymtatványokat, így a vele közös munka eredményeim szerint pontosan, precízen és belátható időn belül befejezhető vállalkozás lenne.⁵

Az előbbiekben azokat a munkafolyamatokat ismertettük, amelyeket a könyvtár régikönyves könyvtáros munkatársai évtizedek óta végeznek, amelyek a mindennapos munkánk részei, és apróbb változtatásokkal, módosításokkal, új célkitűzésekkel, minimális energia- idő- és anyagi befektetéssel megújíthatók voltak.

Az újítások célja mindig az volt, hogy minél szélesebb közönség ismerje meg az értékeinket. Olykor ezt anyagi szempontból is eredményesnek mondhatjuk (lásd turisták fogadása, örök-befogadás kiterjesztése), máskor a látogatók számának látványos növekedését tapasztalhattuk meg – például a kiállítások előre meghirdetett tárlatvezetései bevezetésével. A tervezett publikációk mind szakmai, mind reprezentatív értelemben hiánypótlók lennének, így mihamarabb el kell készítenünk őket.

4. Új típusú emlékkönyvtári bemutatók

Ahhoz, hogy minél több látogatója, használója legyen a régikönyves gyűjteménynek, számba kellett vennünk, hogy kiket, milyen minőségben tudunk fogadni, illetve kit mivel tudunk megszólítani. Ugyanakkor nem feledkezhettünk meg az állományvédelmi szempontokról sem.

Ezek alapján úgy döntöttünk, hogy általános iskolai alsó tagozatos osztályokat nem fogadunk. A gyermekkönyvtárnak számos programajánlata van a számukra, és állományvédelmi tekintetben rendkívül kockázatos lenne 20–25 tíz év körüli gyermek fogadása⁶.

⁵ Az alábbi linken elérhető a Somogyi Könyvtár ősnymtatványainak minden adata a MEI-ben: https://data.cerl.org/mei/_search?query=szeged&from=0&size=10&mode=default&sort=default. Utolsó letöltés: 2021. 09. 03.

⁶ Könyvtárunk összes, gyermekeknek szóló foglalkozása megtalálható korosztályokra bontva az alábbi linken: <http://www.sk-szeged.hu/konyvtari-foglalkozasok>. Ezek összegyűjtése, papíralapú kiadása és a honlapunkon való közzététele is az elmúlt év eredménye. A megújult kínálatot egységes formába öntöttük. Utolsó letöltés: 2021. 09. 03.

Felső tagozatosokat és középiskolás osztályokat már fogadunk, lehetőség szerint úgy, hogy 10–15 fő megy be egyszerre az emlékkönyvtárba. Elsősorban a hangulat kedvéért tartózkodunk bent egy rövid ideig, amíg a könyvtár történetét ismertetjük. Konkrét könyvbemutatókat, tematikus órákat és foglalkozásokat pedig a kinti térben tartunk számunkra. (Egyrészt a kis helyen nem férne hozzá 20–25 fő egy-egy dokumentumhoz, másrészt állományvédelmi szempontból sem ajánlatos ennyi személynek egyszerre bent tartózkodnia a muzeális bútorok, dokumentumok között. A rongálás közvetlen veszélyforrás, de megfigyeltük azt is, hogy ha egy órát bent tölt 20–25 ember, a levegő hőmérséklete és a páratartalom is annyira megemelkedik, hogy az már nem megfelelő a gyűjteménynek.)

Kis létszámú egyetemi, főiskolai szemináriumi csoportokat már bent, az emlékkönyvtárban is fogadunk. Nekik főképp tematikus bemutatókkal szoktunk készülni, régi magyar irodalomból, paleográfiából, középkori történelemmel foglalkozóknak középkori irodalomból, ősnymtatványokból, néprajz szakosoknak ima- és énekeskönyvekből stb. Ebben az esetben minden előadás egyedi, az oktatóval egyeztetett témáról és kötetekről szól. Idén először a Zoom program segítségével tartottunk bemutatót, amely meglepően sikeres lett a hallgatók körében. Ők is őszintén örültek annak, hogy ha virtuálisan is, de „kimozdulhattak”, láthattak régi könyveket, még ha kamerán keresztül is. A program sikere és az egyszerű technikai megvalósíthatóság arra ösztönöz bennünket, hogy a jövőben a virtuális bemutatót is érdemes szerepeltetni szolgáltatásaink kínálatunkban.

Jelen beszámolóban nem célja elméleti, illetve tanulásmódszertani ismertetést adni, fontos azonban megjegyezni, hogy mind a középiskolai tanulást segítő, tananyagtámogató programjaink, mind az egyetemisták számára készülő bemutatóink során igyekszünk a tudástranszfer-elméletekre alapozva olyan ismeretet átadni, bővíteni vagy kiegészíteni, amely jól adoptálható, jól hasznosítható a tanítás és az oktatás más területeinél is⁷.

Középiskolások számára az alábbi négy programot ajánljuk:

AUTOPSZIA

Nyomozás a magyar irodalom híres kéziratái és első kiadásai után

A diákok egy QR-kódos játék keretében próbálhatják ki, hogyan boldogulnak a régi nyomtatványok és a híres magyar írók, költők kézírásának olvasásával, az olvasottak értelmezésével.

Tantárgy: magyar nyelv és irodalom

Korosztály: 9–12. osztály

Időtartam: min. 20 perc, emlékkönyvtári bemutatóval max. 60 perc

A játék lényege az információszerzés, elsősorban forráshasználat, autopszia alapján. A diákok kézbe vehetik a gyűjteményünkben található kéziratok, első kiadások másolatát, és a QR-kódos kvízkereteken belül ezekben a dokumentumokban kell megtalálniuk a választ. Előzetes irodalmi, történelmi ismeret nem szükséges hozzá, így a bármelyik középiskolai évfolyam számára ajánljuk. Az a játékos, aki a leggyorsabb, s hibátlanul teljesít, apró ajándékot is kap, s a legvégén eredetiben is megmutatjuk a könyveket, leveleket. Próbálkozhatnak pl. Kosztolányi Dezső vagy Juhász Gyula, Mórá Ferenc kézírásának olvasásával. (Meg kell jegyezni, hogy ezt az okostelefonnal játszható játékot be szoktuk mutatni a nyugdíjasoknak szóló internet-tanfolyamunk résztvevőinek is. Így nem csupán középiskolások használják, de a nyugdíjasok is nagyon élvezik.)

UTAZÁS-ON!

Járjuk be a világot régi könyvek és új technikák segítségével!

A diákok a könyvtár régi könyves gyűjteményének útikönyveit, híres felfedezők útinaplóit ismerhetik meg egy AR-kódos (virtuális valóság) digitális kvíz segítségével. A régi és új technika ötvözése során új földrajzi, kulturális, történelmi ismeretekre tehetnek szert a játékosok.

Tantárgy: magyar nyelv és irodalom, történelem, földrajz

⁷ A Somogyi Könyvtár tananyag-támogató programjainak tervezésekor elsősorban az alábbi szakirodalomra támaszkodtunk: Molnár (2020); Ko et al. (2003); Gécz (2006); Bencsi, Juhász (2016); Bognárné Lovász (2011).

Korosztály: 9–12. osztály

Időtartam: min. 30 perc, emlékkönyvtári bemutatóval max. 90 perc

Ebben a játékban az ismeretszerzés mellett a hallott szöveg értésére, értelmezésére fektettük a hangsúlyt. Az AR-kód, a virtuális valóság a legtöbb középiskolás számára is új, ismeretlen technika, így általában rendkívül élvezik azt, hogy ezáltal juthatnak ismeretekhez.

EMLÉKKÖNYVTÁRI BEMUTATÓ

Évszázadok könyves kincsei a tudás szolgálatában

Az emlékkönyvtári foglalkozások során általános könyv- és kultúrtörténeti bemutatót is tartunk az itt található kincseinkből, de – a pedagógus kérésére – egy-egy tantárgynak, tananyag-nak megfelelő (pl. a reformkor irodalma, Bibliák, a kiegyezés időszaka stb.) rendhagyó foglalkozásra is várjuk a diákokat.

Tantárgy: magyar nyelv és irodalom, történelem, nyelvek, művészetek

Korosztály: 9–12. osztály

Időtartam: 45–60 perc

Ez a program is rendkívül rugalmas tematikáját tekintve: amit a pedagógus az előzetes egyeztetés alapján kér, abból készülünk fel. Népszerű például a történelem tanárok körében az, hogy a reformkori események tanításakor behozzák a diákokat: a *Hitelt*, a *Stádiumot*, Kossuth-leveleket mutatunk meg nekik eredetiben, és a személyes tapasztalat is, és a tanárok visszajelzése is azt erősíti, hogy közvetlenebb a kapcsolatuk a kötelezően megtanulandó anyaghoz, ha élőben látják. Kiemelten kell tehát a kezelnünk a tananyag támogatást, a jelenléti oktatást, tanulást a régikönyves gyűjtemények szerepei között.

A SOMOGYI KÖNYVTÁR VÁROSISMERETI, HELYISMERETI APPLIKÁCIÓI – programok középiskolásoknak a pandémia alatt (is)⁸

Jelenleg is folyik az applikációk fejlesztése, újak készítése, de most hat olyan virtuális kiállítás vagy séta áll az érdeklődők rendelkezésére, amely Szeged város történelmét, jeles személyeit, helyeit, épületeit mutatja be. Kolléganómmal, Pajer-Boross Dórával közösen mi a *Lépten-nyomon Szegeden*⁹ címet viselő városismereti sétát dolgoztuk ki. A virtuális városismereti séta során az applikáció segítségével megismerhetjük Szeged nevezetes helyeit, emblemikus épületeit, városunk lépten-nyomon megelevenedő történelmét. A valóság megfigyelése és a virtuálisan kapott információk együttese által élményszerűen, interaktív módon válik a felhasználók számára ismerőssé „a napfény városa”. A séta során lehetőség van a megszerzett tudás tesztelésére is: szórakoztató kvizekkel, kirakókkal, sorbarendezős és egyéb játékokkal lehet lemérni, hogy mennyire sikerült megismerkednünk a várossal. A bemutatandó anyagot általános és középiskolai tanárokkal lektoráltattuk, kikértük a véleményüket mind a módszertannal, mind a feladatok teljesíthetőségével kapcsolatban, így született meg egy-egy alkalmazás. Reményeink szerint ez járványhelyzetben is segítheti a pedagógusok online oktatását, és azt, hogy kicsit „kimozdítva”, de a járványügyi szabályokat betartva ismertessék meg a diákokat Szegeddel.

Az új típusú emlékkönyvtári bemutatókkal elsősorban a tanárokat, a középiskolákat és az egyetemi, főiskolai oktatókat, szemináriumi csoportokat céloztuk meg. A gyűjteménymenedzsment szempontjából kiemelendő, hogy mennyire fontos a szolgáltatásokért felelős igazgatóhelyettesünk, Piri Ildikó munkája. Ő ugyanis rendkívül aktívan keresi az együttműködési lehetőséget az oktatási intézményekkel, tanárokkal. A foglalkozásainkról tájékoztató, „újratervezett” szórólapjainkat eljuttattuk az oktatási intézményekbe, munkatársaink rendszeresen kitelepelnek, ha kell, és folyamatos, aktív kapcsolatot tartanak a tanárokkal.

A régikönyves programok többségénél is észrevehető volt, hogy a 21. századi technikán felnőtt gyermekeket nem kötötte le „csupán” a könyvek nézegetése, a róluk szóló ismeretek hallgatása. Éppen ezért „csavartunk egyet a dolgon”, és a megismerési folyamatot virtuálissá tettük: a technika segítségével kell figyelmesen elolvasniuk régi szövegeket, megnézniük fa- vagy rézmetszeteket, és ezek alapján kell válaszolniuk a kérdésekre. Miután így saját maguk felfedezték

⁸ Az applikációk és a hozzájuk tartozó játékos feladatok elérhetők az alábbi linken: <http://www.sk-szeged.hu/applikaciok>

⁹ <http://www.sk-szeged.hu/applikaciok> Utolsó letöltés: 2021. 09. 03.

a régi dokumentumokat, jellemzően nagyon sok kérdésük van egy-egy kötettel, kézirattal kapcsolatban. Sokkal érdeklődőbbek, és szívesebben ismerkednek meg az eredeti dokumentummal azután, hogy a „saját világukban”, a technika segítségével már valamennyire felfedezték. Az élményalapú, jelenléti tudásátadás központi szerepet játszik tehát a középiskolásoknak szánt programokban.

5. Könyv és kutatója – a Somogyi Könyvtár szabadegyeteme

A Somogyi Könyvtár régi és ritka könyveit nem csupán a középiskolás korosztály számára szeretnénk volna vonzóvá tenni. Nagyon fontosnak tartjuk kiemelni, hogy a városi és megyei könyvtári feladatok elsőbbsége ellenére az itt található muzeális dokumentumok mind minőségüket, mind mennyiségüket tekintve jóval felülmúlják a közkönyvtárak többségét annak ellenére, hogy nem tudományos könyvtár vagyunk. Éppen ezért nem szeretnénk „kihasználatlanul” hagyni a gyűjteményt a kutatók számára sem.

Újdonságként, az egyetemisták, az oktatók és a kutatók bevonására kísérleti jelleggel indítottuk el 2019-ben a Könyv és kutatója nevű szabadegyetemünket.

A programsorozat lényege, hogy olyan egyetemi, főiskolai oktatókat, kutatókat kértünk fel, hogy a szakterülről beszéljenek, akiknek a kutatásuk, a munkásságuk kapcsolódik a régi és ritka könyveinkhez. Így a meghívott előadó a legfrissebb tudományos ismereteket adja át egy előadás keretein belül, a gyűjtemény kezelői pedig bemutatják a szóban forgó könyveket, dokumentumokat az érdeklődőknek. Vagyis a szabadegyetem résztvevői élőben megnézhetik az előadások témáját, kérdezhetnek a legszakavatottabb kutatóktól.

E programmal az volt a célunk, hogy egyszerre minél szélesebb réteget tudjunk megszólítani: a meghívott előadóknak, kutatóknak és a kollégáinkban tudatosítjuk, hogy mi található a gyűjteményünkben, hogy miért érdemes ide jönni. Az oktatók az előadásaikra általában meghívják a csoportjaikat, hallgatóikat, akiket lehetőségünk van meggyőzni, hogy gyakorlatilag bármilyen tudományterület történetét feldolgozó szakdolgozathoz bőven van anyagunk, várjuk, segítjük, mentoráljuk őket.

Mindemellett ezekre az alkalmakra eljönnek „állandó” vendégeink is: érdeklődő nyugdíjasok, a kulturális szférában dolgozó szakemberek, akik előszeretettel vettek részt eddig is az emlékönyvtári programokon, de a legelkezdőbb gimnáziumi tanárok fakultációs osztályai is egyre gyakrabban képviseltetik magukat.

Eddig minden esemény teltházas volt, és a „tudatosítási” folyamat sikerességét talán jól mutatja, hogy 2019-re már megkétszereződött a hozzánk forduló kutatók száma, és a referenz kérdések is egyre szaporodnak. Megjelentek a szakdolgozók is, reményeink szerint még idén elkészül egy dolgozat a gyűjtemény legrégebbi darabja, a már említett *Historia scholastica* (Inc 1) a vízjeleiről.

Az éveket mindig előre, februártól novemberig tervezzük meg, és a pandémia miatt elmaradt előadásokat most fogjuk pótolni.

A rendezvényt minden hónapban nagyjából ugyanazon a héten, szerdánként tartjuk, figyelve arra, hogy ne legyen oktatási, tanítási szünet, hogy a kollégisták, egyetemisták is részt vehessenek. Egységes plakátokat, leírást, Facebook-eseményt készítünk minden alkalomhoz, így van egy állandó arculata a programnak. A Facebook-esemény mindig bemutatja a meghívott előadó munkásságát.

Fontos együttműködésnek tartom az előadások sajtóvisszhangját, ugyanis a Juhász Gyula Pedagógusképző Kar média szakos gyakornokai a *Heti Közélet* című műsorban mindig beszámolnak a *Könyv és kutatójáról*. Mivel ez állandó program, meghatározott forgatókönyvvel, így a gyakornokoknak is kiváló alkalmat nyújt arra, hogy kipróbálják magukat a kulturális műsorok készítésében. A könyvtár számára is fontos, hiszen ezáltal a Tisza (p)Art televízió minden előadást dokumentál, reklámoz.

6. Honlapmegújítás

A Somogyi Könyvtár honlapjának könyvtártörténeti része nagyon alapos, tudományos igény-nyel elkészített munka, de sajnos maga a honlap már elavult, nem felel meg a 21. századi web-lapok elvárásainak¹⁰. Ezen a linken elérhető például a könyvtár történetét bemutató régi hon-laprész. Látható, hogy szakmai szempontból rendkívül alapos munka, de ma már nem használt webes elrendezésekkel, dizájnnal találkozunk. Ugyanez érvényes a Somogyi Károly életét bemutató honlaprésze is¹¹. Éppen ezért új tartalommal, új külsővel – ami a jelenlegi honlap dizájnjához is illeszkedik – igyekeztünk ellátni a könyvtár történetére vonatkozó weblaprésze-ket. Mivel azonban a korábbi tartalmat nem szerettük volna örökre eltüntetni, így az egyes honlaprészek alatt link formájában továbbra is elérhetővé tettük. (A honlap tartalmi megújí-tása során mindenben együtt dolgoztam Nagy Katalin kolléganőmmel, aki a webes megjele-néstől a nyelvi megformáltságig mindenre figyel. A munkám során ő a lektorom, korrektorom, és szakértő módszertani, szakmai segítségem, amit ezúton is szeretnék megköszönni.)

6.1. A Somogyi Könyvtár idővonala

A megújítás részeként szerettünk volna egy rövid, a könyvtár történetét, épületeit, híres könyv-tárosait, igazgatóit szinte csak címszavakban, képpel bemutató felületet. Ezt elsősorban a fia-taloknak szánjuk: látványos, és gyors böngészést tesz lehetővé. A megvalósítás során az idővo-nal mellett döntöttünk, amelyet folyamatosan bővítünk. A jelenlegi állapot így néz ki: <http://www.sk-szeged.hu/idovonal>.

6.2. A Somogyi Könyvtár rövid története

Az előzőekben hivatkozott régi könyvtártörténeti weblaprészt a mai kor elvárásainak megfele-lőre cseréltük: máshová utaló linkek helyett minden egyben, egy oldalon látható, és a webes olvasási, befogadási szokásokhoz alkalmazkodva igyekeztünk a képek és a szöveg helyzetét, arányait meghatározni. Az eredmény az alábbi linken elérhető: <http://www.sk-sze-ged.hu/konyvtartortenet>.

Ez a szöveg általános, az idővonalnál valamivel bővebb ismereteket tartalmazó, tudományos ismeretterjesztőnek szánt könyvtártörténet. Akit ennél mélyebben érdekel a téma, az a *Somo-gyi Könyvtár száz éve* (Péter 1984) című könyvet is megtalálja az elektronikus dokumentum-tárunkban¹².

Ezáltal a könyvtártörténet több „mélységben” van jelen az oldalunkon: egy gyors tájékozódást szolgáló, látványos, dinamikus felületen, egy hosszabb ismeretterjesztő szövegben és egy teljes monográfiában elérhető az érdeklődők számára.

6.3. Somogyi Károly

A Somogyi Károly életét és munkásságát bemutató weblaprész is elavult mára. Éppen ezért a könyvtár történetéhez hasonló módszerrel, szemlélettel megújítottuk a könyvtár alapítójáról megemlékező oldalt is, melynek elérhetősége a következő: <http://www.sk-szeged.hu/somogyi-karoly>.

7. A régi könyvek és az online felületek

A pandémia miatt mondhatni, hogy az oktatási, kulturális szolgáltatások az online felületre költöztek, amennyire csak tudtak. Mi is kénytelenek voltunk bezárni, a programjaink elmarad-tak, de mindenképp szerettük volna megőrizni a látogatóinkat, és jelezni a kutatóinknak, a pe-dagógusoknak, hogy továbbra is elérhetőek vagyunk, amiben és ahogyan csak tudunk, segíteni szeretnénk a munkájukat.

Éppen ezért a Facebook-oldalunkon rendszeres posztokban jelentkeztünk, és igyekszünk elérni a használóinkat az alábbi módokon.

¹⁰ <http://virtualis.sk-szeged.hu/tortenet/>

¹¹ <http://virtualis.sk-szeged.hu/sk/somogyi.html>

¹² <http://ekonyvtar.sk-szeged.hu:80/?docId=56807>

7.1. Pillanatképek az emlékkönyvtárból

A régikönyvek kedvelőinek, a turisztikai célú látogatóinknak szerettünk volna hangulatokat, pillanatokot megosztani, amelyek az emlékkönyvtári miliót felidézik. Az ötletet a Teleki Téka „Napi részlet” nevű Facebook-posztjai adták.

Kezdetben hetente posztoltunk pillanatképet, majd havonta egyet posztolunk ki ebből. Jelenleg a 17. ilyen fotónál tartunk, és reményeink szerint hamarosan egy profi fotós által készített sorozattal jöhetünk majd.

7.2. A Somogyi Könyvtár kincsei

Rendszeres időközönként tudománynépszerűsítő írásokban mutatjuk be az állományunk kiemelkedő darabjait. Egy-egy alkalomhoz, eseményhez, ünnephez kapcsolódóan a dokumentumainkról készítünk egy figyelemfelkeltő ismertetőt, a végén online elérhető primer irodalommal, szakirodalommal, a könyvtár saját online tartalmaiból pl. virtuális kiállítások, elektronikus dokumentumok linkjeivel. Néhány témát szemléltetve: január 1-én, Petőfi születésnapján a költő összes verseinek első kiadását mutattuk meg¹³, nőnapon pedig Dugonics András Etelkájának egy részletével köszöntöttük a hölgyeket¹⁴. Az ilyen tudománynépszerűsítő posztok általában 12–15 megosztást kapnak, és kb. 30–50 ember kedveli, a megtekintések száma pedig a könyvtár összes Facebookos tartalmából az elemzések szerint mindig az első három helyen szerepel, vagyis mondható, hogy népszerűek lettek, érdemes csinálni. A visszajelzések alapján pedig egyértelmű, hogy kutatók, oktatók és pedagógusok egyaránt figyelik.

7.3. Mesél a múlt – a YouTube és a régi könyvek

A könyvtár vezetőinek volt az ötlete, hogy a tudománynépszerűsítő posztokat videó formájában is közzé lehetne tenni. Vagyis kezdetben az előbb említett ismeretterjesztő írásokat kezdtük el a könyvtár YouTube-csatornáján videó formájában is közzétenni. A mediális váltással más célközönséget is elért ugyanaz a tartalom: egyre több fiatal kezdte el követni, kedvelni, megosztani a videókat, ebből is láttuk, hogy érdemes lesz sorozatban gondolkodni. Éppen ezért a könyves kincsek mintájára *Mesél a múlt* címmel egységes formában, megjelenésben, rendszeres időközönként közzétett videósorozatban kezdtünk gondolkodni, ami már nemcsak a korábban megírt és közzétett ismeretterjesztő posztokat hivatott videó formájában bemutatni, hanem önálló videók készítését is jelenti.

Meglepő volt, hogy ezeket a videókat mekkora médiaérdeklődés övezte: a regionális rádió- és televíziócsatornákon, újságokon kívül több országos médium is megkeresett bennünket (Rádió 1, M5, Kossuth-rádió). A járvány miatt minden kulturális program szünetelt, így értelemszerűen a sajtó figyelme is az online tartalmakra koncentrált.

Összegezve a közösségi média különböző típusain való jelenlétet elmondhatjuk, hogy a posztok, videók abszolút elérik a céljukat: a gyűjteményt egyszerre többféle olvasóréteg, érdeklődő számára tudjuk eljuttatni, népszerűsíteni, és ebben a sajtó is nagy segítségünkre van.

8. Összegzés

Jelen beszámolóban azt szándékoztam bemutatni, hogy egy impozáns, ám országos szinten nem eléggé ismert régikönyves gyűjteményt az utóbbi években milyen módon kezdtünk el népszerűsíteni, hogyan, milyen munkák által igyekszünk az állományt fenntartani, megőrizni, bővíteni és közkinccsé tenni.

A különböző munkafolyamatok szemléltetésével talán sikerült rávilágítanom arra, hogy megítélesem szerint mi teheti dinamikusán működőképpé, ismertté és elismertté a régikönyves gyűjteményünket.

Az első és legfontosabb – véleményem szerint – a kollégákkal, más intézmények kollégáival való együttműködés. A népszerűsítéshez mindenképp fontos a megfelelő kapcsolati tőke kialakítása és a már meglévők fenntartása, jó értelemben vett kihasználása.

¹³ <https://www.facebook.com/somogyikonyvtar/posts/3598788646854877>

¹⁴ <https://www.facebook.com/somogyikonyvtar/posts/3763938560339884>

Lényeges, hogy a változó mediális feltételekhez alkalmazkodni tudjunk: nem csupán a pandémia miatt kell a régikönyves gyűjteményt „felköltöztetni” a YouTube-ra, a Facebookra, vagy éppen „up to date” honlapon közzétenni a kincseket, a történetünket, hanem azért is, mert a befogadók, a befogadás módja is nagyot változott az utóbbi években. Nagyon fontos és kiemelendő, hogy számos kutató és egyetemi oktató is a Facebookos jelenlétünk révén tud meg adatokat a gyűjteményünkről.

Igyekeztem rámutatni arra, hogy az állandó partnereket mi magunk is értesítjük egy-egy eseményről, s ha lehet, együttműködések kötünk, ami kölcsönösen előnyös mind a két fél számára.

Reményeim szerint a bemutatott programokból, (valós és virtuális) eseményekből látszik, hogy a felhasználók sokféleségéből előnyt is lehet kovácsolni, és megfelelő kommunikációval akár több célcsoportot is megszólíthatunk: a turisztikai célú látogatóktól a tanárokon és diákokon át az egyetemi oktatókig, kutatókig bárki számára nyitva állunk, és megfelelő módon, módszerrel szolgáltatunk.

Irodalom

- Bencsik A., Juhász T. (2016). A mentorálás, (sic! – H. A.) mint a tudásátadás formája Magyarországon, *Gradus*, 1, 179–184. http://gradus.kefo.hu/archive/2016-1/2016_1_ART_016_Bencsik.pdf
- Bognárné Lovász K. (2011). A felsőoktatási könyvtárak szerepe a tudásmegosztásban, *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*, 9. http://tmt-archive.omikk.bme.hu/show_news.html?id=5540&issue_id=530
- Csizmadia Gy. (1992). Karl Somogyi, 1811–1888. Dissertation zur Erlangung des akademischen Grades "Doktor der Philosophie" an der Geisteswissenschaftlichen Fakultät der Universität Alma Mater Rudolphina Wien.
- Géczy J. (2006). A tudásátadás történelmi formái és az iskola. *Új pedagógiai szemle*, 9. <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/a-tudasatadas-tortenelmi-formai-es-az-iskola>
- Ko A., Molnár B., Vas R. (2003). *Az információs társadalom tudástranszfer innovatív módjai*. MTA Információtechnológiai Alapítvány., 2003. https://www.researchgate.net/publication/280009971_Az_informacios_tarsadalom_tudastranszfer_innovativ_modjai/link/55bd422908ae9289a09848fe/download
- Molnár Gy. (2020). A tudástranszfer. *Iskolakultúra*, 2, 65–74.
- Péter L. (szerk.) (1984). *A Somogyi Könyvtár száz éve*. Szeged.
- Szőkefalvi-Nagy E. (2001). „Ment-e a könyvek által a világ elébb” – *A magyar könyves kultúra évszázadai*. Szeged, Somogyi Könyvtár.
- Szőkefalvi-Nagy E. (2005). „Hess Andrástól Landererig...” – *Német hatások a magyar könyves kultúrában*, Szeged, Somogyi Könyvtár.
- Szőkefalvi-Nagy E. (2007). „Régi híres könyvtárak, régi híres könyvtárosok” – *A Somogyi Könyvtár régi és ritka könyveinek tükrében*. Szeged, Somogyi Könyvtár.
- Szőkefalvi-Nagy E. (2013). *Cimélia – könyvkincsek, Régi és ritka könyvek a Somogyi Könyvtár gyűjteményében*, Szeged, Somogyi Könyvtár.

Sajtó megjelenések

- A rejtélyes Jókai-kézirat nyomában*, Délmagyarország, 2019. 10. 24. Online elérhetősége: <https://www.delmagyar.hu/kultura/helyi-kultura/masolat-a-rejtelyes-jokai-kezirat-nyomaban-4674237/>
- „Csak akkor mehetsz férjhez, ha voltál Radnán” Kiállítás a Máriaradnai búcsúról, Délmagyarország, 2020. 02. 06. <https://www.delmagyar.hu/kultura/helyi-kultura/csak-akkor-mehetsz-ferjhez-ha-voltal-radnan-fotok-4941594/>
- Bepillantottunk a Somogyi Könyvtár ősnymtatványába*, Délmagyarország, 2020. 02. 26. Online elérhetősége: <https://www.delmagyar.hu/kozelet/helyi-kozelet/bepillantottunk-a-somogyi-konyvtar-osnyomatvanyaiba-galeria-5002518/?fbclid=IwAR3cRWYyqHe2wvZWckSSWX-9jmAeoFK9pjWUb4qos7boUZLJexp4rn7iZlO>
- Hét vitrinbe zárták a hét szabad művészet könyvkincseit a Somogyi Könyvtárban*, Szeged, 2020. július 23. <https://szeged.hu/hirek/36074/het-vitrinbe-zartak-a-het-szabad-muveszet-konyvkincseit-a-somogyi-konyvtarban>

Régi könyvek

Comestor, Petrus. *Historia scholastica*, Augsburg, 1473.

Jacobus de Voragine, *Legenda aurea sanctorum...*, Basel, 1490.

Szent Biblia, az az Istenec... Vizsoly, 1590

*Radnai történetek, mellyek szép reggeli, estvéli, gyónás és áldozat előtt 's után, a' sz. mise alatt
mondandó imádságokkal, némelly ájtatos énekekkel megbővítve azon kegyelmes képnek
látogatására járulandó keresztény híveknek örömökre újra kinyomtattak, Szeged, 1828.*